

Motion till riksdagen 2013/14:Sk13

**av Leif Jakobsson m.fl. (S)
med anledning av skr. 2013/14:98**

Redovisning av skatteutgifterna 2014

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att mer av omsorg kring rättvisa, jämlikhet och ekologisk hållbarhet bör prägla skatteundantagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en restriktiv hållning till skatteundantag, särregler och andra selektiva inslag i beskattningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skatteundantag, skatteavdrag och särregler som ökar klyftorna i Sverige och underminerar välfärdens finansiering inte är önskvärda.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ineffektiva skatteundantag som i princip fungerar som bransch- och företagskedjestöd måste ses över.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ineffektiva skatteundantaget nedsatt hotell- och restaurangmoms ska avvecklas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ineffektiva skatteundantaget nedsatta socialavgifter för unga ska avvecklas.

Varför skatter?

I inledningen av Arbetarrörelsens Tankesmedjas skatteutredning från 2009 hade författaren Ann-Marie Lindgren en uppgörelse med tesen att höga skatter i sig själva är skadliga för tillväxt, sysselsättning etc. som är värd att återge i sina delar. Forskningen ger, menade hon, inget stöd för uppfattningen att skatter i sig är skadliga. Det avgörande är dels hur skattesystemet är utformat (dess så kallade "design"), dels hur och till vad skatterna används. Skatter som används så att prestationsförmågan i ekonomin ökar gör nytta, inte skada. Att öka sysselsättningen och minska arbetslösheten, som vi socialdemokrater vill, är oerhört viktigt. Ett skatteuttag som inte räcker för att hålla bra kvalitet i skolan eller i infrastrukturen eller för att bygga bostäder gör skada, inte nytta. Facit av den borgerliga regeringens två valperioder vid makten är just att en sådan underinvestering skett på många områden. De "historiskt stora satsningar" som regeringen ständigt presenterar räknar oftast inte med penningvärdesförsämringen eller det faktum att vi i Sverige ökat med en halv miljon invånare från 9,1 miljon vid årsskiftet 2006 till 9,6 miljoner vid årsskiftet 2013. Statsutgifterna som procent av BNP är också fallande vilket visar på en långsamt krympande välfärdsstat relativt sett, vilket också är regeringens medvetna ambition. År 2006 var de 51,4 procent och regeringen vill i sin prognos få ned dem till 47,4 procent 2018.

Skatter betalar ju nyttigheter som under alla omständigheter måste betalas; ett samhälle klarar sig inte utan sådant som vägar, kollektivtrafik, utbildning och sjukvård. Betalar vi inte över skatten, måste vi betala på annat sätt: via avgifter eller privata försäkringspremier. Eftersom skattefinansierade system är mer heltäckande än vad privatfinansierade motsvarigheter någonsin kan bli, är skattefinansiering på det hela taget mer effektiv. Skattefinansierade utbildningssystem leder exempelvis till en högre och jämnare utbildningsnivå i arbetskraften, än om utbildning kräver privata avgifter. Och en hög genomsnittlig utbildningsnivå är bra för produktiviteten. Skattefinansierad barnomsorg med låga egna avgifter ökar kvinnors arbetsutbud mer än om avgiften måste betalas med höga privata avgifter, som gör att det lönar sig mindre att arbeta. Väl utbyggd infrastruktur betyder rörligare arbetskraft, smidigare transporter och vidgade avsättningsmöjligheter för företagen – och denna infrastruktur klarar inte marknaden att åstadkomma på egen hand. Det behövs statligt stöd till bostadsproduktion och upprustning av nedslitna bostäder generellt och på villkor som är neutrala till upplåtelseformen. Bostadsförsörjningen och hyressättningen kan aldrig överlåtas till marknaden.

Vi har under inte minst den senaste valperioden sett vad bristande samhällsatsningar på järnvägstrafiken betyder i form av förluster i ekonomin: arbetstid som går förlorad när tågen blir försenade, industritransporter som stoppas upp och stör produktionskedjan.

När man ska bedöma effekterna av skatterna kan man alltså inte bara se till själva skatteuttaget; man måste utgå från den samlade effekten av skatterna och det som skatterna betalar. Det ska i sin tur jämföras med vad som skulle vara de sannolika effekterna av andra sätt att finansiera det som skatterna betalar. Vi socialdemokrater menar att mer av omsorg kring rättvisa, jäm-

ställdhet och ekologisk hållbarhet bör präglade skattepolitiken och skatteundantagen.

Därför skatter!

Välfärden ska vara solidariskt finansierad genom att skatt betalas efter bärkraft, och välfärden ska sedan fördelas efter behov. Den som har högre inkomster och stora ekonomiska tillgångar ska bidra med mer än den som har lägre inkomster och mindre ekonomiska tillgångar. Alla ska däremot ha rätt till samma välfärd oavsett inkomst och förmögenhet. Skattesystemet bidrar tillsammans med socialförsäkringarna till att skapa en rättvis fördelning av samhällets resurser.

Människor måste kunna känna trygghet för att våga möta och positivt bejaka de ständiga förändringar globaliseringen ger upphov till. Otrygga och rädda människor är inte kreativa och förändringsbenägna. Skattesystemet och välfärden är två sidor av samma mynt. Välfärden finansieras med skatter och skatterna uppfattas som legitima så länge den offentliga välfärden kommer alla till del och håller en god kvalitet. Välfärden är inte gratis, utan finansieras av dem som arbetar, investerar, uppfinnar och betalar skatt i Sverige. Inte minst därför är den internationella skatteflykt som sker till de s.k. skatteparadiserna ett hot mot välfärden.

Det svenska skattesystemet reformerades för två och ett halvt decennium sedan. Reformeringen föregicks av en omfattande dialog med alla riksdagspartier och med arbetsmarknadens parter.

Ett huvudsyfte med skattereformen 1990/91 var att skatterna bättre skulle fördelas efter bärkraft, samtidigt som arbete och sparande skulle stimuleras. En kraftfull begränsning av dåtidens avdragsmöjligheter gjordes också. Skattesystemet skulle inriktas på att finansiera offentliga utgifter och att bidra till en jämnare fördelning av levnadsstandarden, medan andra politiska mål i första hand skulle tillgodoseas utanför skattesystemet.

De fyra grundpelarna för 1990/91 års skattereform var sammanfattningsvis:

- ? -lägre skattesatser
- ? -bredare skattebaser
- ? -mer neutral och likformig beskattning
- ? -enklare regler

Dessa grundpelare borde även i dag kunna vägleda en skattereform. Frågan om nivån på skattesatserna måste diskuteras kopplad till nivån för välfärdsstatens ambitioner.

Skatter kan påverka människors ekonomiska beteenden och skattepolitiken kan alltså användas för att styra beteenden i den ena eller andra riktningen – antingen genom sänkta skatter (för att gynna vissa beteenden) eller skattehöjningar (för att hålla tillbaka andra). Forskning likaväl som praktiska erfarenheter ger bilden att skattehöjningar (punktskatter) är mer träffsäkra som styrmedel än skattesänkningar när det gäller att påverka konsumentbeteenden.

Fel! Okänt namn på dokumenttypen: FEU-OL-24

Strävan efter likformighet behöver inte stå i motsatsförhållande till att använda styrande skatter som snarare minskar än ökar snedvridningarna i ekonomin. Genom skatter på miljö- och hälsofarliga varor ska samhällskostnader som annars inte syns i priset synliggöras, för att på så sätt styra konsumtionen i en mer hållbar riktning. Offensiva miljöskatter är beprövade och har visat goda resultat. Vi anser att det kommer att behövas klimat- och energirelaterade skatteförändringar om vi ska uppnå klimatmålen. Pengarna som genereras behövs för satsningar på ny energiteknik och utbyggnad av klimatvänlig infrastruktur, såsom järnväg och kollektivtrafik, forskning och utveckling och klimatanpassning av bostäder. Det är investeringar som gör att vi klarar klimatmålen samtidigt som ekonomin kan utvecklas och nya jobb skapas.

Regeringens skrivelse om skatteutgifterna 2014 tar upp normer för inkomstskatter. Huvudprincipen eller normen för arbetarrörelsen är och har alltid varit att skatten ska tas ut efter bärkraft. Skatt efter bärkraft är en enkel rättvis princip som också har en fördelningspolitiskt viktig aspekt. Genom att de höglönlade betalar in mer i skatt, men alla får tillbaka offentliga nyttigheter av samma värde och på lika villkor, minskar skillnaderna i levnadsstandard. En omfördelning sker alltså inte främst genom en progressiv inkomstbeskattning utan genom lika tillgång till de gemensamt finansierade välfärdstjänsterna.

Bärkraftsprincipen innebär att likvärdiga inkomster ska beskattas likformigt. Det var principen i skatteomläggningen 1990/91, och det finns ingen anledning att lämna den. Olika former av undantagsregler och särregler ökar möjligheterna till skatteplanering och skatteundandragande. Det minskar legitimiteten för hela skattesystemet och skapar misstro bland medborgarna.

Därför förordar vi socialdemokrater en restriktiv hållning till skatteundantag, särregler och andra selektiva inslag i beskattningen.

Sänkta skatter till vilket pris som helst?

De borgerliga partierna gick både 2006 och 2010 till val på att lösa arbetslösheten (och utanförskapet). Ett större politiskt misslyckande har vi inte sett sedan Torbjörn Fälldin tvingades slutföra kärnkraftsprogrammet trots löften om motsatsen. Ett fantastiskt statsfinansiellt utgångsläge skapat mycket genom Göran Perssons finanspolitik förslösades i en ineffektiv skattesänkningssagenda under åtta år. När de borgerliga partierna tog över regeringsmakten 2006 hade Sverige ett överskott på 65 miljarder kronor i de offentliga finanserna. I år förväntas ett underskott på 87 miljarder kronor. Det är en försämring med 152 miljarder på åtta år. Uttryckt i BNP går Sverige från ett överskott på 2,2 procent under 2006 till -2,3 procent under 2014. Ett stort överskott har alltså vänts till ett lika stort underskott. Budgetunderskottet för 2014 är det största sedan 1996, när den dåvarande socialdemokratiska regeringen fick städa upp efter Bildtregeringen 1991–1994. Från budgetöverskott gick vi till budgetunderskott. Från avbetalning av lån till behov av att börja låna igen! Märk väl, inte lån för produktiva investeringar utan lån för att kunna fortsätta sänka skatter. Samtidigt tvingades kommunsektorn att höja skatten eftersom

välfärdens kostnader i mycket ligger på den och en regering kan genom att hålla igen på statsbidragen överföra ansvaret för att upprätthålla välfärden till de politiska ledningarna för Sveriges kommuner och landsting.

Det har också visat sig att regeringen slarvat med sina statsfinansiella beräkningar. Intäkter från åtgärder mot så kallade räntesnurror har gladkalkylerats för att kunna ge storbankerna och deras aktieägare nya, stora inkomster. Även andra kalkyler som t.ex. intäkterna av höjd alkoholskatt i vårbudgeten 2014 har ifrågasatts.

Redan i valrörelsen 2006 deklarerade både Moderaterna och Centerpartiet att den svenska skattekvoten skulle ned till en "europeisk nivå". Denna inriktning och viljan att "betala" viktiga påtryckningsgrupper för skattesänkningar har väglett regeringens skattepolitik. Stöd från olika grupper av näringslivsföreträdare och företagare har "köpts" med skattesänkningar, och flera av dessa håller redan nu på att "leverera" i valrörelsen genom olika osmakliga hetskampanjer mot arbetarrörelsen.

Regeringen har på åtta år sänkt skatterna med 134 miljarder netto. Skattekvoten har fallit från 50,3 procent 2006 till 44,0 procent 2014 (prognos).

Det "skattesänkingsstopp" och den finansiering "krona för krona" som regeringen, åtminstone en kort stund, sade sig vilja ha 2015 och 2016 har föga trovärdighet. Ett liknande "stopp" utlovades redan i valrörelsen 2010. I riksdagens skatteutskott har det under våren behandlats en mängd borgerliga skattesänkingsförslag. De borgerliga riksdagsledamöterna har motionerat om bl.a. följande skattesänkningar – främst genom avdrag och skatteavdrag: avdrag för golf, ridning, segling och utförsäkring, avdrag för konstinköp, avdrag för familjens friskvård, RATT-avdrag för körkortskostnader, avdrag för manuell skörd från midsommar till den 30 september, RIT-avdrag för it-tjänster, avdrag för fönsterrenovering, ROT-avdrag för hela tomten, natur-ROT – avdrag för röjning i skog etc., läx-RUT även för högskolestuderande, REP-RUT för reparationer i hushållet, ROST-avdrag för att reparera bilar, reseavdrag till barnomsorgen, avskaffad värnskatt, sänkt inkomstskatt samt motion-för-äldre-avdrag.

De borgerliga partistämmorna har också uttalat sig för skattesänkningar. Närmare bestämt för 70–100 miljarder av skattesänkningar på olika områden. Det finns ingen trovärdighet i regeringens eller de borgerliga partiernas prat om "ansvarsfull" skattepolitik. Att sänka skatten är den enda vägens politik för svensk borgerlighet och denna är baserad på en ideologisk uppfattning om Sverige, staten och medborgarna. Välfärdsstaten ska rustas ned, för då börjar åter kreativitet och arbetsvilja växa. De arbetslösa och sjuka betraktas som lata bidragstagare. Sveriges pensionärer ska tuga och vara nöjda eftersom även de uppfattas som bidragstagare av Reinfeldt, Löf, Björklund och Hägglund.

Vi socialdemokrater menar att skatteundantag, skatteavdrag och särregler som ökar klyftorna i Sverige och underminerar välfärdens finansiering inte är önskvärda.

Fel! Okänt namn på dokumenttypen .

Skatteundantag, skattestöd och snedvriden konkurrens

Regeringens skrivelse om skatteutgifterna 2014 skriver att de totala saldpåverkande skatteutgifterna kommer att uppgå till 208 miljarder inkomståret 2014. Till detta kan läggas ett stort antal skatteavdrag: jobbskatteavdraget, HUS-avdraget och avdraget för gåvor till ideell verksamhet. Skatteavdragen är inte föremål för denna skrivelses behandling och därför kommenteras inte dessa vidare.

Tillfälliga skattesänkningar för att stimulera viss privat konsumtion kan ha god effekt, exempelvis för att introducera ny miljövänlig teknik eller för att i lågkonjunkturer tidigarelägga investeringar eller inköp, som bidrar till att hålla sysselsättningen uppe. Om stödet permanentas går emellertid ofta effekten förlorad, eftersom priserna tenderar att anpassa sig uppåt och dämpa effekten av subventionen. Permanent skattesubventionering av vissa former av privat konsumtion snedvrider dessutom konkurrensen genom att vissa branscher i praktiken ges mer förmånliga villkor än andra.

Skattesänkningar i syfte att påverka människors ekonomiska beteenden är på det hela taget kostsamma, där det långt ifrån alltid är så att vinsterna motsvarar de förlorade skatteinkomsterna. Det finns flera skäl till detta. Ett skäl är det som ekonomerna kallar dödviktseffekter – skattesänkningen gäller ju nämligen inte bara de nytillkommande personer som börjar bete sig på det önskade sättet, utan alla dem som redan agerade så (och skulle ha fortsatt göra det även utan skattesänkningen).

Vi socialdemokrater har i våra budgetmotioner yrkat avslag på den halvering av arbetsgivaravgiften för ungdomar som genomfördes 2009 och halveringen av restaurangmomsen 2012. Tillsammans ”kostar” dessa i dag ungefär 20 miljarder kronor per år i skatteutgifter.

Regeringen har med stöd från intresseorganisationen Visita hävdad att skattesänkningarna har gått till att skapa jobb för ungdomar. Det är dock bara en liten del av svaret. Utvärderingarna visar att ett fåtal jobb har skapats och att den absoluta majoriteten av resurserna gått till högre vinster i restaurangföretagen. Restaurangbranschen är en bransch som växer och frodas och har gjort så under många år, långt innan den fick dessa miljardbidrag från regeringen. Däremot har de stora kedjornas vinster skjutit i väg sedan dessa branschstöd infördes.

De jobb som har skapats har tillkommit till en mycket hög kostnad, och om motsvarande pengar gått till lärare eller vårdbiträden skulle väsentligt fler jobb ha kunnat skapas. Sänkningen av hotell- och restaurangmomsen har ”kostat” 5,3 miljarder kronor och har beräknats kunna ha gett kanske 4 000 jobb vilket innebär ca 1,3 miljoner kronor per jobb. För motsvarande belopp skulle mer än dubbelt så många lärare ha kunnat anställas. Beräkningar liknande denna kan också göras i fråga om sänkta arbetsgivaravgifter för unga där kostnaden för de jobb som tillkommit ligger på samma eller högre nivå per jobb.

Skattestödet till hotell- och restaurangbranschen har givetvis utlöst krav på liknande stöd till andra företag och branscher. Konkurrensen mellan

branscherna är satt ur spel och företag utan tillräcklig företagsekonomisk bärkraft kan skapas genom statsstödet, vilket är nationalekonomiskt osunt.

De flesta fackorgan och fackkunniga kritiserar branschstödet.

Företrädare från Finanspolitiska rådet har sagt följande om sänkt restaurangmoms:

"Det har sannolikt inte [ökat den totala sysselsättningen] Man tränger undan jobb i andra sektorer."

(Lars Calmfors, professor i nationalekonomi, tidigare ordförande i finanspolitiska rådet)

"Det är ett branschstöd till en bransch som inte är i kris. Sänkningen kostar mycket i form av förlorade skatteintäkter."

(Lars Jonung, professor i nationalekonomi, vid uttalandet ordförande i finanspolitiska rådet)

"[...] det riskerar att öka incitamenten för lobbying från intressegrupper som ser möjligheter till branschstöd."

(Finanspolitiska rådets rapport för 2012)

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) har sagt följande om sänkt arbetsgivaravgift för unga:

"Det är väl också den konventionella visdomen inom forskningen, att den här typen av sänkningar är ett svagt instrument för att påverka sysselsättningen."

(Peter Fredriksson, forskare vid IFAU)

"Det är ungefär samma andel ungdomar som jobbar före och efter reformen. Det kan tyda på att de flesta av de jobb som vi ser efter halveringen av arbetsgivaravgiften skulle vi ha sett ändå."

(Anders Forslund, professor vid Uppsala universitet och biträdande chef för IFAU)

Arbetsförmedlingen och Riksrevisionen tillhör också de kritiska:

"Arbetsförmedlingen förordar istället insatser som är temporärt utformade och som direkt riktar sig till de ungdomar som vill ha arbete och saknar anställning."

(Arbetsförmedlingens remissvar på förändringen av sänkta arbetsgivaravgifter)

"Det kostar mer än det smakar. Man kan tycka att det är ett märkligt sätt att hantera statliga pengar."

(Karin Lindell, riksrevisor)

Ineffektiva skatteundantag som i princip fungerar som bransch- och företagskedjestöd måste ses över, menar vi socialdemokrater. Vi vill avveckla de två skatteundantag som utgörs av halverad hotell- och restaurangmoms och nedsatta socialavgifter för unga.

Moderaterna har inte vårdat skattesystemet

Den borgerliga regeringen har under sina åtta år vid makten genomfört stora skattesänkningar. Det innebär ett systemskifte på skatteområdet samtidigt som det bidragit till att urholka skattebaserna. I och med det minskas möjlig-

Fel! Okänt namn på dokumenttypen.

heterna till en rättvis fördelning av ekonomiska resurser, och möjligheterna till välfärdssatsningar begränsas. Skatterna har sänkts mest för höginkomsttagare och förmögna samtidigt som arbetslösa, sjuka och pensionärer står för finansieringen. Det betyder att Sverige har fått vidgade klyftor. Ett flertal av regeringens skatteåtgärder är dessutom riktade till grupper eller sektorer av näringslivet på ett sådant sätt att vi får fler undantag från en likformig beskattning. Den borgerliga regeringens skattepolitik har också inneburit en skevare regional fördelning av skatterna och gynnat män framför kvinnor. Inkomstbeskattningen har slagits sönder genom att regeringen och de borgerliga partierna har beslutat att lika inkomster ska beskattas olika beroende på förvärvskällan och beroende hur gammal inkomsttagaren är. Under denna valperiod har Sverigedemokraterna valt att ställa sig bakom detta.

Moderaternas och Anders Borgs ansvar för att ha skadat skattesystemets design kan inte nog understrykas. Eftersom moderaterna har dominerat regeringsarbetet och haft finansministerposten har de bestämt över skattepolitiken. Det bör då noteras att moderaterna aldrig var med på skatteuppgörelsen 1990/91, och de har följdriktigt därför inte visat något intresse av att vårda den eller dess principer. Moderater har, trots motsatt retorik, alltid haft svårt för att se till hela Sveriges bästa. Moderaternas skattepolitik har alltid styrts av en vilja att krympa staten, dvs. begränsa välfärd och offentliga tjänster samt tillmötesgå olika särintressen som velat sänka olika skatter och skattesatser.

Stockholm den 29 april 2014

Leif Jakobsson (S)

Hannah Bergstedt (S)

Christina Oskarsson (S)

Peter Persson (S)

Hans Olsson (S)

Anders Karlsson (S)

Teres Lindberg (S)